

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ, НАУКИ ТА МОЛОДІ ВОЛИНСЬКОЇ ОДА
ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВІДДІЛ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН**

**ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ**

*Матеріали
обласної науково-практичної конференції*

10 жовтня

Олександр ВОВК,

*кандидат геологічних наук, доцент, Східноєвропейський
національний університет імені Лесі Українки*

Сергій БУЩУК,

студент III курсу географічного факультету

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ В ЛЮБЕШІВСЬКОМУ РАЙОНІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Останні роки з початком децентралізації регіонів постає проблема оцінювання природно-ресурсного потенціалу. Тому потрібно розглядати бурштин у Любешівському районі Волинської області, як потенційний прибутковий ресурс.

Мета дослідження – виявлення природно-ресурсного потенціалу, зокрема бурштинового потенціалу у Любешівському районі Волинської області.

Результати дослідження. Любешівський район Волинської області розташований в межах фізико-географічної області Волинське Полісся, а з геологічної точки приурочений Ковельському виступу.

На Любешівщині добре представлені такі ресурси, як водні, земельні, лісові, рекреаційні, а також мінеральні – бурштин [3].

Сформувались бурштинові поклади ще у верхньому палеогені у процесі принесення водою матеріалу зі смолою хвойних дерев із первинних ґрунтів «бурштинових» лісів прибережної частини суходолу [1]. Якщо порівнювати поліський «сонячний камінь» з прибалтійським та польським бурштином, то він є значно цінніший. Також бурштин зеленувато-жовтого кольору лише на Поліссі в тому числі і в межах Любешівського району [4].

Українське Полісся, де знайдені родовища бурштин (Волинська, Житомирська, Рівненська і Київська області), належить до Прип'ятського бурштиноносного басейну. У його межах розвідано два родовища з балансовими запасами (Клесівське і Вільне), чотири з умовно балансовими (Дубівське, Вікторівське, Петрівське, Вірка) та виділено понад 30 перспективних ділянок [2].

Більшість території низовини формувалася під впливом ма *Рис. 5* х зледенінь, і тому складена пісками воднольодовикового та річкового походження. Поверхня її неглибоко порізана, рівнинна, але ускладнена моренними горбами та дюнами. Тому бурштин легко видобувається «помпами», вода розмиває пісок, а бурштин виштовхується на поверхню.

На території Любешівського району нелегальний видобуток бурштину трапляється в межах Залізницької, Люб'язівської, Судченської, Ветлівської сільських рад. Також «копачі» бурштину нерідко проводять видобуток на території національного природного парку «Прип'ять – Стохід». Після чого мальовничі краєвиди Волинського Полісся нагадують «марсіанські ландшафти» (рис. 1).

Результати наших досліджень засвідчують, що з початком нелегального видобутку бурштину у Любешівському районі активно вирубується ліс, також знищується вся флора: ягідники чорниці, лохини, журавлини. Лісовий ландшафт завдяки парагенетичним та парадинамічним зв'язкам є цілісною складною природною системою, що тісно пов'язана з іншими природними системами, впливають на процеси в атмосфері, гідросфері, педосфері, біосфері. Наприклад, бори та субори, що переважають у Любешівському районі – мають значний вплив на формування мікроклімату та ґрунту. Ліс також під час процесу фотосинтезу генерує певну кількість кисню, який життєво необхідний людям. Лісові насадження регулюють водний баланс прилеглих території, впливаючи на рівень підземних вод, а також рівень вод у річках, струмках, каналах та озерах. Ліс слугує «губкою» коли вологи забагато ліс її вбирає, а коли її не вистачає то ліс її щедро відає.

Рис. 1. Ландшафти, порушені нелегальним видобутком бурштину

Видобуток бурштину на Любешівщині здійснюється місцевим населенням з використанням водяних pomp (рис. 2) шляхом вимивання породи з товщі ґрунту. Якщо бурштин залягає близько до поверхні то копають ями із попередньою вирубкою дерев. Видобувачі пожежними шлангами під'єднують помпи до меліоративних каналів або до річки чи озера і за допомогою сильного напору води, що створюється помпою, вимивають бурштин з-під землі на поверхню. Далі сачком збирають бурштин з поверхні води. Зазвичай такі вимоїни сягають в діаметрі пересічно 1–2 м, а в глибину залежно від рівня залягання бурштину до 40 м. Ці ями несуть не тільки

небезпеку для природи, а й для самих копачів. Коли вимивання досягає щільних глинистих відкладів, які залягають нижче покладів бурштину, ями залишають. Такі методи видобування призводять до пониження рівня води у поверхневих та підземних водах досліджуваної території унаслідок чого деградує ландшафт. А також пришвидшують карстові процеси, що притаманні для Полісся. Вода від мотопомпи виносить не тільки бурштин, але й пісок, глину. Ці суміші ховають верхній родючий шар ґрунту. Товщина такого намиву сягає до 35 см у центральній частині. При багаторазовому видобуванні цей показник буде збільшуватись як і площа намиву. Унаслідок чого і до того неродючі ґрунти стають практично не придатні. Механічне втручання у ґрунтові горизонти та гідророзмив ґрунту призводить до порушення природної системи інфільтрації опадів, утворення численних локальних зон перенасичення вологою з одночасним ущільненням їх периферії, що змінює природні фізико-механічні властивості ґрунтових горизонтів, типові види рослин та тварин.

Якщо до цього процесу не підійти з наукової та екологічної точки зору то Любешівський район може втратити і інші природні ресурси: ґрунти, ліси та водні об'єкти. Порушення гідрологічного і гідрогеологічного режимів несуть загрозу національному природному парку: «Прип'ять–Стохід», гідрологічним заказникам: Березичівському, Бірківському, Великоглушанському, Ветлівському, Гірківському, Прип'ятському–1, Прип'ятському–2, Прип'ятському–3, Рогізенському, Седлищенському, Цирському, Ямно; загальнозоологічним заказникам: Тоболівському; лісовим заказникам: Білоозерському, Дольському, Пнівському, Рись; орнітологічним заказникам: Новочервищанському; ботанічним пам'яткам природи: В'язівській, Групі дубів–1, Групі дубів –2, Ділянці лісу –1, Ділянці лісу –2, Сосні Веймутовій; паркам-пам'яткам садово-паркового мистецтва: Любешівському. Ці природо-охороні об'єкти можуть зникнути назавжди.

Висновок. Видобуток бурштину у Любешівському районі Волинської області є перспективним для економіки району, але щоб цей бізнес запрацював, потрібно:

- 1) легалізація добування бурштину на законодавчому рівні;
- 2) проведення пошукових та розвідувальних геологічних робіт результатом яких має стати карта залягання та покладів бурштину;
- 3) комплексна гідрологічна та гідрогеологічна оцінка території з врахуванням водних режимів прилеглих річок.

Тільки при виконанні цих умов видобуток бурштину не зашкодить унікальній природі Волинського Полісся.

Список використаних джерел

1. Ковалевич Л. А. Теоретичні узагальнення ознак і критеріїв пошуку та оцінка родовищ бурштину на території України / Л. А. Ковалевич. // Вісн. ЖДТУ. – 2007. – № 2 (41).
2. Ковалевський С. Б. Бурштин на території Українського Полісся: утворення, видобуток, наслідки / С. Б. Ковалевський, Ю. М. Марчук, К. В. Маєвський, О. М. Курдюк // Лісове і садово-паркове господарство : зб. наук. пр. – 2017. – № 13.
3. Міщенко О. В. Ландшафти Волинської області / О. В. Міщенко // Наук. зап. Тернопіл. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія : географія. 2016. – № 2. (вип. 41). – С. 72–77.
4. Рудько Г. І. Родовища бурштину України та перспективи їх освоєння / Г. І. Рудько // Мінеральні ресурси України. – 2017. – № 2. – С. 18–21.